

niet ten gevolge hebben, dat er veel *gedaan* wordt — daarvan zijn wij met blijmoedigheid overtuigd —, maar toch kan een bespreking nuttig zijn voor de toekomst.

Daar is in Indië een groot en grootsch werk verricht op dit gebied en zij, die den groei er van vermochten te volgen in dat reuzenrijk van Insulinde, die de geleidelijke oplossing zagen van de talrijke haast onbevechtbare moeilijkheden, die klimaat, afstanden en hulpkrachten meebrachten — zij zien in den man, die in staat was iets zoo buitengewoons te bereiken, een apostel, wiens woord in bredere kringen behoort uit te golven, dan de geschiedenis tot nu toe deed.

Nijmegen, 8 Mei 1921.

J. B. C. PERSENAIRE.

SALARIS BURGER-GENEESKUNDIGEN VAN KEURINGSRADEN.

Het bestuur der afdeeling Alkmaar en omstreken heeft aan de leden der afdeeling het volgende advies gezonden :

„Aangezien, niettegenstaande het request van het hoofdbestuur aan den minister van oorlog dato 8 December 1920 in zake salarisverbetering van burger-geneeskundigen benoemd in den keuringsraad, zie *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* van 12 Februari 1921, bldz. 922, hierin tot nog toe geen verandering gebracht is, geeft het bestuur der afdeeling U in overweging geen zitting te nemen in den keuringsraad dan tegen de door het hoofdbestuur voorgestelde salarisverbetering.

Namens het bestuur der afdeeling Alkmaar en omstreken :

W.g. J. H. PAMBIJER, *voorzitter*.

W.g. J. DEGENAAR, *secretaris*.

Mededeeling van dit advies is gedaan aan den keuringsraad in het 3de militie-district van N. H., aan de afdeelingen Purmerend en O., West-Friesland en Helder en Omstreken.

Alkmaar, 4 Mei 1921.

J. H. PAMBIJER.

TONSILLECTOMIE.

I.

Naar aanleiding van de mededeelingen van prof. BURGER en JACOBSON beschouw ik het als mijn plicht mijn meening hierover te zeggen, daar de methode, waarop ik bij kinderen de tonsillectomie verricht, den gulden middenweg vormt tusschen hun beider standpunt.

Volgens een methode, zooals ik die geleerd heb in Weenen aan de klinieken van HAJEK en NEUMANN, verricht ik bij kinderen tonsillectomie onder *aetherroes* en met het instrument van HUDER. Een zuster neemt het kind op schoot, een andere zuster houdt een groote kap, waarin 30 cM³ aether zijn uitgegoten, gedurende ongeveer 2 minuten voor het gelaat van het kind. Nadat met een mondklem de mond is geopend, kunnen rustig beide tonsillen verwijderd worden met de ade-noïede vegetaties. De roes is zóó licht, dat alle reflexen van het slijmvlies nog aanwezig zijn, zoodat van verslikken geen sprake is. Een dergelijke kleine hoeveelheid aether kan, voor zoover mij bekend is, geen schadelijke gevolgen hebben.

Hoe JACOBSON bij alle kinderen als algemeene regel tonsillectomie in plaatselijke ongevoeligheid kan doen, is mij een raadsel, daar het bij vele kinderen reeds moeilijk is, om de keel nauwkeurig te onderzoeken. In ieder geval is daarvoor een buitengewone persoonlijke tact en behendigheid noodig, die niet ieder neus-, keel- en oorarts bezit.

Deze methode van tonsillectomie onder aetherroes wordt in Weenen reeds jaren verricht. Zij hebben daar een zeer groot materiaal en konden mij verzekeren, zeer weinig gevaarlijke oogenblikken beleefd te hebben, zoodat zij principieel nooit meer tonsillectomie wilden verrichten.

Zelf heb ik van deze methode nog geen onaangename gevolgen gezien, ofschoon ik ze ongeveer 3 à 4 malen per week verricht en ik kan deze methode derhalve ten zeerste aanbevelen.

Gaarne zal ik aan belangstellenden uitvoeriger mededeelingen verschaffen.

Groningen, 4 Mei 1921.

D. J. JONKHOFF.

II.

Het pro en contra der stelling van prof. BURGER „tonsillectomie bij kinderen geschiede als regel in narcose” is voldoende toegelicht, om daarover verder het zwijgen te kunnen bewaren. Prof. BURGER dwingt mij echter op één punt van zijn laatste betoog, op de z. g. n. methode van HOLMGREN als zoodanig, terug te komen, omdat, ondanks ik op bldz. 2412 van het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* schreef: „meermalen woende ik een tonsillectomie in narcose bij”, prof. BURGER daarop laat volgen op bldz. 2630: „waarom JACOBSON, die deze operatie-techniek niet heeft aanschouwd, dit bestrijdt, begrijp ik niet”.

In November 1919 heb ik te Parijs in het „Hopital La Pitié” door MAURICE SOURDILLE en PIERRE LOGEAS 3 tonsillectomieën bij kinderen in narcose zien verrichten; langen tijd daarvoor in het najaar van 1913 een grooter aantal door HALLE te Berlijn in diens particuliere kliniek. Zoowel in Berlijn als in Parijs werden de kinderen, terwijl zij op den schoot van een verpleegster zaten, door een assistent genarcotiseerd en geopereerd in dezelfde zittende houding, waarin wij gemeenlijk adenotomie verrichten, dus op dezelfde wijze zooals door prof. BURGER werd beschreven als een Stockholmsche ontdekking en welke mij thans als iets door mij ongeziens, waarover ik niet oordeelen kan, warm wordt aanbevolen (bldz. 2631). Het zou onjuist zijn, en de Parijsche heeren noch HALLE verlangen dit, deze methode naar hen te noemen, even onjuist als het van prof. BURGER is, dezelfde methode, welke hij bij HOLMGREN in Stockholm zag, te betitelen met „de methode van HOLMGREN”. Het is immers gemeengoed der mondchirurgen intrabuccale operaties ter voorkoming van aspiratie, uittevoeren of met afhankelijk hoofd of in zittende houding. Het is daarom dan ook onjuist de prioriteit van deze laatste methode, waarvan het toch alle schijn heeft, wanneer prof. BURGER dien naam eraan verbindt, aan HOLMGREN toe te schrijven. Ik kan mij niet anders dan vol lof uiten over de vaardigheid der genoemde Fransche dokters en over de genialiteit van HALLE; desondanks hebben zij mij, evenmin als de geschriften van prof. BURGER, volkomen kunnen geruststellen over de tonsillectomie in narcose in zittende houding, noch mij ervan kunnen overtuigen, dat bij kinderen als regel aldus beter en vollediger en met even weinig gevaar als onder plaatselijke ongevoeligheid, geopereerd kan worden. Daarom handhaaf ik de stelling, waarvan ik nog niet het behoeven af te wijken, sinds ik de waarheid daarvan heb ingezien: „tonsillectomie verricht men, ook bij kinderen, als regel onder plaatselijke gevoelloosheid”.

Amsterdam, 9 Mei 1921.

A. S. JACOBSON.

Het debat over dit onderwerp is thans gesloten.

Redactie.

BAARMOEDER-EXSTIRPATIE BIJ PUERPERALE SEPSIS.

Bij „weerlegging van argumenten” behoort juistheid. Hierin schiet LUMENTUT tekort, wanneer hij het doet voorkomen, als zou door mij zijn ontkend, dat de grootste sterfte (bij puerperale sepsis) een gevolg is van acute septische infectie. En eveneens, wanneer hij den lezer wil doen gelooven, dat door mij een operatie zou worden ontraden bij het bestaan van hypoleucocytose. Dit is door mij nergens beweerd. Maar wanneer LUMENTUT op grond van twee gevallen, durft opwekken